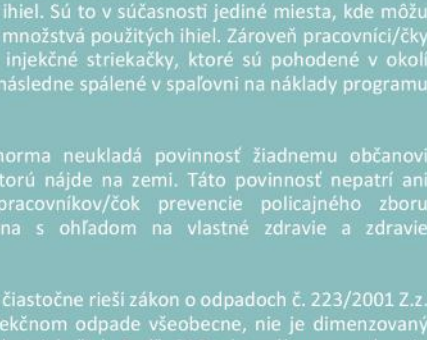

ČO ROBIŤ S POKHODENOU IHLOU?

POKHODENÁ IHLA JE PROBLÉM . . .

Na Slovensku neexistuje systematické riešenie problému pohodených striekačiek. Tento problém čiastočne riešia programy výmeny ihliel. Sú to v súčasnosti jediné miesta, kde môžu ľudia injekčne užívajúci drogy priniesť veľké množstvá použitých ihliel. Zároveň pracovníci/čky programov počas služby v teréne zbierajú injekčné striekačky, ktoré sú pohodené v okolí ich stanovísk. Všetky injekčné striekačky sú následne spálené v spalovni na náklady programu výmeny ihliel.

Na Slovensku žiaden zákon ani právna norma neukladá povinnosť žiadnemu občanovi odstrániť pohodenú injekčnú striekačku, ktorú nájde na zemi. Táto povinnosť nepatrí ani k výkonu žiadneho povolania. Podľa pracovníkov/čok prevencie policajného zboru je morálnou povinnosťou každého občana s ohľadom na vlastné zdravie a zdravie ostatných, takýto odpad zlikvidovať.

Problém pohodených injekčných striekačiek čiastočne rieši zákon o odpadoch č. 223/2001 Z.z. Tento zákon však hovorí o odpadoch a infekčnom odpade všeobecne, nie je dimenzovaný na riešenie problému pohodených injekčných striekačiek. Podľa §18 tohto zákona sa zakazuje vykonávať skládovanie infekčných odpadov (medzi ktorý patrí aj použitá injekčná striekačka). Zákaz platí konkrétne pre zdravotnícke a veterinárne zariadenia, netýka sa pohodených striekačiek na zemi. Pokiaľ príslušníci Policajného zboru alebo príslušníci Mestskej polície prichytia niekoho pri odhadzovaní použitej striekačky, môžu mu uložiť pokutu podľa Zákona o priestupkoch č. 372/1990 Z.z. podľa §47 vo výške do 33€. To však stále nerieši problém, keď pohodená striekačka leží na zemi.

Na Slovensku žiaden zákon ani právna norma neukladá povinnosť žiadnemu občanovi odstrániť pohodenú injekčnú striekačku, ktorú nájde na zemi. Je však morálnou povinnosťou každého občana s ohľadom na vlastné zdravie a zdravie ostatných, takýto odpad zlikvidovať.

Možnosťou je postupovať podľa 2.oddielu Zákona o odpadoch. Pohodenú striekačku/striekačky ako infekčný odpad môžeme nahlásiť na Miestnom úrade mestskej časti oddelenia životného prostredia (odd. ŽP). V prípade, že nie je známe, kto tento odpad vytvoril, odd. ŽP v spolupráci s Policajným zborom zistia osobu zodpovednú za umiestnenie odpadu. Táto osoba je povinná odpad zlikvidovať na vlastné náklady. Pokiaľ sa zodpovedná osoba nezistí, odpad zneškodní na vlastné náklady príslušný Miestny úrad odd. ŽP. Toto riešenie je zdĺhavé a nerieši aktuálne riziko poranenia sa občanov alebo detí pohodenou injekčnou striekačkou. Zároveň, podľa vybraných Miestnych úradov v Bratislave, sa oddelenia ŽP so žiadosťami o likvidáciu pohodených ihliel nestrávajú. Ich reakcie na žiadosť o zlikvidovanie pohodenej injekčnej striekačky môžu byť rôzne. Obvodný úrad životného prostredia v Bratislave sa problémom pohodených injekčných striekačiek udávať nezaoberala, nakoľko je za jeho riešenie zodpovedný miestny úrad mestskej časti (resp. obec). Obvodný úrad ŽP je odôvodnené kontaktovať, len ak sa jedná o nález veľkého množstva použitých injekčných striekačiek.

Riešenie problému pohodených injekčných striekačiek v zahraničí

V Českej republike sú na likvidáciu pohodených injekčných striekačiek školení pracovníci Policajného zboru ČR a Mestskej polície. Občania majú k dispozícii telefónne číslo, kde nahlásia miesto pohodenej striekačky. Pracovníci Policajného zboru ČR a Mestskej polície ihly zlikvidujú.

Vo svete sú programy výmeny injekčných striekačiek súčasťou riešenia problému. Výmena ihliel rieši dve oblasti problémov, ktoré s pohodenými injekčnými striekačkami súvisia:

- je miestom, kam možno ihly odovzdať a ihly budú na náklady programu zlikvidované v spaľovni.
- výmena ihliel znižuje riziko prenosu HIV, žltáčky typu B a C. Vďaka tomu sa znižuje riziko, že pohodená injekčná striekačka bude infikovaná. Znižuje sa tak prenos ochorenia pri náhodnom pichnutí sa ihlou.

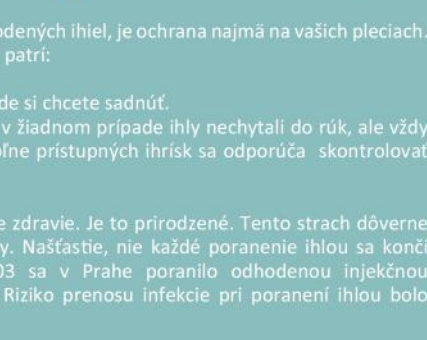
Počet programov výmeny injekčných striekačiek v ČR a v SR:

- Slovenská republika – 1 kontaktné centrum, 7 terénnych programov a 1 možnosť výmeny v Centre pre liečbu drogových závislostí v BA
- Česká republika – 67 kontaktných centier a 56 terénnych programov

V niektorých európskych mestách je možné vymeniť použité injekčné striekačky za sterilné na policajných stanicách bez strachu z trestného stíhania a obťažovania.

Možnosťou je postupovať podľa 2.oddielu Zákona o odpadoch. Pohodenú striekačku ako infekčný odpad môžeme nahlásiť na Miestnom úrade mestskej časti oddelenia ŽP. Toto riešenie je zdĺhavé a nerieši aktuálne riziko poranenia sa občanov alebo detí injekčnou striekačkou.

PORANENIE SA IHLOU

Pokiaľ sa často stretávate s problémom pohodených ihliel, je ochrana na vašich pleciach. Medzi účinné stratégie prevencie poranenia patrí:

- Kontrola voľne prístupných priestranstiev, kde si chcete sadnúť.
- Pokiaľ máte deti, je dôležité naučiť ich, aby v žiadnom prípade ihly nechytali do rúk, ale vždy zavolali niekoho dospelého. Pri návšteve voľne prístupných ihrísk sa odporúča skontrolovať ihrisko či inú hraciu plochu.

Pri poranení sa ihlou sa každý obáva o svoje zdravie. Je to prirodzené. Tento strach dôverne poznajú ošetrovateľi, ktorí zbierajú pohodené ihly. Našťastie, nie každé poranenie ihlou sa končí zavolaním niekoho dospelého. V rokoch 1998-2003 sa v Prahe poradilo odhodnenou injekčnou striekačkou 113 ľudí a nenakazil sa nikto. Riziko prenosu infekcie pri poranení ihlou bolo podľa jednej štúdie vypočítané nasledovne:

- HIV - 0,3 %
- Hepatitída typu C - 2 %
- Hepatitída typu B - 20 % (iná štúdia hovorí o riziku hepatitídy typu B 6 - 30 %)

Ak sa cítite byť ohrození, môžete využiť možnosť očkovania sa proti hepatitíde typu B (ako ochorenia, ktoré sa najčastejšie pri poranení prenáša). Existujú vakcíny len proti hepatitíde typu B (cena jednej dávky je cca. 25 €) alebo kombinované vakcíny proti hepatitíde typu A a B (cena jednej dávky je cca. 60 €). Na kompletne zaočkovanie sú v prípade Hepatitídy B, alebo kombinovanej vakcíny potrebné 3 dávky, v prípade Hepatitídy A sú nutné 2 dávky.

Našťastie, nie každé poranenie ihlou sa končí prenosom ochorenia. Pokiaľ máte deti, je dôležité naučiť ich, aby v žiadnom prípade ihly nechytali do rúk, ale vždy zavolali niekoho dospelého. Pri návšteve voľne prístupných ihrísk sa odporúča skontrolovať ihrisko či inú hraciu plochu.

AKO ZNIŽIŤ RIZIKO PRENOSU

1. Ihlu opatrne vyberte.
2. Ak rana krváca, nechajte ju spontánne krváčať 5min. Polejte ranu alkoholom, ktorý podporuje krvácanie. Ak máte možnosť, ranu oplachujte 5-10 min pod tečúcou vodou a umývajte mydlom. Ošetrte ranu dezinfekčným prostriedkom (napr.: Jodisol, Peroxid vodíka)
3. Neodporúča sa vytlačanie, poprípade vycucávanie krvi z rany. Pri vytlačaní sa cudzia krv môže dostať hlbšie do rany, pri cucaní sa cudzia krv môže dostať do tela cez ranky v ústach.
4. Ranu prikryte obväzom alebo leukoplastom.
5. Ihlu odložte podľa návodu v časti **Ako zničiť pohodenú ihlu**

Po poranení je nutné vyhľadať lekársku starostlivosť - praktického lekára, poprípade pohotovosť. Z pohotovosti je najvhodnejšia pohotovosť na Kramároch, kde sú v nemocnici často prítomní aj infektológovia. Lekár/ka zhodnotí ohrozenie Vášho zdravia a poskytne Vám odbornú starostlivosť.

- Zrealizuje testovanie na infekčné ochorenia.
- V prípade ochorenia vírusom HIV Vám môže odporučiť podanie liekov, ktoré môžu zabrániť vzniku infekcie HIV. Táto liečba sa nazýva postexponičná profylaxia. Skoré podanie liekov zvyšuje úspech liečby (odporúča sa začať s liečbou 2-72 hodín od poranenia). Na Slovensku postexponičnú profylaxiu prepláca poisťovňa len v prípade, že sa potvrdí, že je injekčná striekačka infikovaná vírusom HIV. Na potvrdenie je nutné priniesť injekčnú striekačku so sebou (uloženú napr. v umelohmotnej fľaši). V praxi sa HIV v striekačke zle dokazuje, pretože tam často nie je dostatočné množstvo krvi na zrealizovanie testu. V prípade, že si môžete liečbu zaplatiť sami, po konzultácii s lekárom/kou Vám liečba môže byť poskytnutá. Liečba, ktorá môže zabrániť vzniku infekcie HIV, stojí cca. 332 €.

Neodporúča sa vytlačanie, poprípade vycucávanie krvi z rany. Pri vytlačaní sa cudzia krv môže dostať hlbšie do rany, pri cucaní sa cudzia krv môže dostať do tela cez ranky v ústach. Po poranení je nutné vyhľadať lekársku starostlivosť - lekára, poprípade pohotovosť.

AKO ZNIČIŤ POKHODENÚ IHLU

Situácie, keď nájdete pohodenú injekčnú striekačku, nie sú príjemné. Napriek ohrozeniu sa niekedy rozhodnete pohodenú injekčnú striekačku zlikvidovať sami. Väčšinou je to v situáciách, kedy chcete chrániť ostatných. Pokiaľ sa rozhodnete ihlu zlikvidovať sami, buďte opatrní! Nezabúdajte, že injekčná striekačka je infekčný odpad. Potenciálne môže byť infikovaná vírusmi (napr. hepatitídy typu B a C, menej často HIV).

Dodržaním tohto postupu znížite riziko poranenia sa ihlou pri jej likvidácii:

1. Skontrolujte, či máte pri sebe papierový vreckovku, plastový sáčok alebo niečo podobné, čím môžete ihlu chytiť. Ihlu nechytajte priamo do rúk.
2. Nájdite v okolí umelohmotnú fľašu s uzáverom alebo plechovku. Položte si ju pevne na zem, aby ste nemuseli fľašu/plechovku držať v ruke.
3. Opatrne zodvihnite injekčnú striekačku za piest. Nikdy ihlu nechytajte blízko hrotu! Zbytočne ihlou nemanipulujte, nelámte ju a pod.
4. Fľašu/plechovku položte na zem. Vložte do nej infikovanú injekčnú striekačku. Nikdy fľašu/plechovku nedržte v ruke, aby ste sa neporanili, ak netrafíte do otvoru.
5. Umelohmotnú fľašu zaštuplujte/plechovku pristúpte.
6. Fľašu/plechovku vhoďte do odpadu, poprípade odneste do lekárne. Niektoré lekárne prijímajú injekčné striekačky, ak sú v umelohmotnej fľaši. Skúste sa informovať vo vašom okolí o ochote prebrať injekčnú striekačku.

Pokiaľ sa rozhodnete ihlu zlikvidovať sami, buďte opatrní! Nezabúdajte, že injekčná striekačka je infekčný odpad. Potenciálne môže byť infikovaná vírusmi (napr. hepatitídy typu B a C, menej často HIV). Opatrne zodvihnite striekačku za piest. Ihlu nechytajte blízko hrotu!

Prečo sú programy výmeny injekčných striekačiek nenahraditeľné?

- Pretože epidémia HIV nepozná hranice. Ľudia injekčne užívajúci drogy sú ohrození vírusom HIV viac ako iní. Ak sa epidémia HIV rozšíri medzi nimi, bude sa šíriť ďalej medzi ľuďmi, ktorí drogy nikdy neužívali (napr. sexuálnym správaním, tehotenstvom, a pod.). To je skúsenosť krajín, kde už epidémia vznikla ako napr. Ukrajina, Poľsko.

- Pretože vírus HIV sa šíri veľmi rýchlo. Na vznik epidémie stačí pár rokov. Príkladom môže byť Ukrajina. Národná správa Ukrajiny na strane 13 znázorňuje graf vznik epidémie od roku 1994 (http://data.unaids.org/pub/Report/2008/ukraine_2008_country_progress_report_en.pdf)

- V roku 2008 bol na Slovensku zaznamenaný percentuálne najvyšší medziročný nárast – 25,6% nových infekcií HIV. Ku koncu roku 2008 žilo na Slovensku 273 ľudí s HIV.

- Program výmeny injekčných striekačiek, ktorý realizuje OZ Odyseus, dokáže ročne vyzbierať približne 100 000 kusov použitých injekčných striekačiek. Od vzniku programu výmeny injekčných striekačiek sme vyzbierali viac ako 1 000 000 použitých injekčných striekačiek. Všetky boli spálené v spaľovni na infekčný odpad a nepovažovali sa po zemi.

Program výmeny injekčných striekačiek, ktorý realizuje OZ Odyseus, dokáže ročne vyzbierať približne 100 000 kusov použitých injekčných striekačiek. Od vzniku programu výmeny injekčných striekačiek sme vyzbierali viac ako 1 000 000 použitých injekčných striekačiek.

Žiňte informácie:

- <http://www.virova-hepatitida.cz/aktualne?id=158>, 23.6.2009
- <http://ow.ly/1c1XD>, 23.6.2009
- BURROWS, D. (2002). Ako začať program výmeny injekčných striekačiek? Príručka pre krajiny strednej a východnej Európy a štáty bývalého Sovietskeho zväzu. 1.vyd. Bratislava: Nadácia otvorenej spoločnosti - Open society foundation, 2002. 123s. ISBN 80-968359-3-9
- <http://www.impactnurse.com/?p=334>, 23.6.2009
- <http://ow.ly/1cK39>
- Vyjadrenie pracovníka prevencie PZ SR I, II, III, IV, V
- Vyjadrenie hovorca mestskej polície v Bratislave
- Vyjadrenie miestneho úradu Bratislava II a Bratislava V
- Obvodný úrad ŽP v Bratislave
- Telefónický rozhovor s RNDr. Danicou Stanekovou, vedúcou Národného referenčného centra pre prevenciu HIV/AIDS pri Slovenskej zdravotníckej univerzite

Publikácia je vlastníctvom OZ Odyseus a žiadna jej časť nemôže byť kopírovaná alebo reprodukovávaná bez písomného súhlasu OZ Odyseus. Vydané v roku 2010.

Grafika: Matúš Hnat

www.odyseus.org
odyseus@ozodyseus.sk

